

Eduskunnan oikeusasiamies

kirje 31.3.2003, Dnro 619/4/03

SELVITYS JA LAUSUNTO KANTELUN JOHDOSTA

Oikeusministeriö lausuu kunnioittavasti asiassa seuraavaa:

Vaalilaissa (714/1998) säädetään, että vaalit toimitetaan järjestämällä ennakkoäänestys ja vaalipäivän äänestys.

Vaalipäivän äänestyksestä säädetään vaalilain 6 luvussa. Äänioikeutettu saa äänestää vain siinä äänestysalueessa, joka on merkitty äänioikeusrekisteriin hänen kohdalleen. Äänestyksen järjestämisestä kullakin äänestysalueella huolehtii vaalilautakunta.

Vaalilain 69 §:n (5.4.2002/247) mukaan kunnan keskusvaalilautakunnan on huolehdittava siitä, että vaalipäivän äänestystä varten kullakin äänestysalueella on kunnan tähän tarkoitukseen käytettäväksi antama äänestystila (äänestyspaikka) ja tarvittava kalusto.

Oikeusministeriö on vaalilain 195 §:n nojalla antanut vaaliviranomaisille määräyksiä ja ohjeita vuoden 2003 eduskuntavaaleja varten. Ministeriön julkaisussa numero 1 ”Kunnan keskusvaalilautakunnan tehtävät” kohdassa 3.5. ”Vaalipäivän äänestyksen valmistelu” on muun ohella on seuraavaa: ”Liikuntavammaisten ja muiden liikuntaesteisten mahdollisuuksiin äänestää oman äänestysalueensa äänestyspaikassa on kiinnitettävä huomiota. Mahdollisuuksien mukaan olisi esimerkiksi vammaisten käyttämille kuluvälineille pyrittävä varaamaan pysäköintitilaa äänestyspaikan välittömässä läheisyydessä ja järjestämään heidän avustamisensa äänestyspaikan sisä- ja ulkopuolella”. Ministeriön julkaisussa numero 2 on ohjeistettu vaalilautakuntia varaamaan äänestyspaikkaan äänestyslipun täyttämiseen sopiva kirjoitusalue niistä liikuntavammaisista henkilöistä varten, jotka käyttävät pyörätuolia.

Ennakkoäänestyksestä säädetään vaalilain 5 luvussa. Ennakkoäänestys kotimaassa ja kotiäänestys aloitetaan keskiviikkona 11. päivänä ennen vaalipäivää ja lopetetaan tiistaina 5. päivänä ennen vaalipäivää. Jokainen ääni-

oikeutettu saa äänestää ennakolta kotimaan yleisissä ennakkoäänestyspaikoissa ja ulkomailla Suomen edustustoissa ja niiden toimipaikoissa. Laitoksissa hoidettavina olevat tai niihin otetut saavat äänestää ennakolta kyseisessä laitoksessa. Äänioikeutettu, jonka kyky liikkua tai toimia on siinä määrin rajoittunut, ettei hän pääse ennakkoäänestyspaikkaan tai vaalipäivän äänestyspaikkaan ilman kohtuuttomia vaikeuksia, saa äänestää ennakolta kotonaan Suomessa siinä kunnassa, joka on merkitty äänioikeusrekisteriin hänen kotikunnakseen (kotiäänestys).

Kotiäänestykseen oikeutetun on ilmoittauduttava kunnan keskusvaalilautakunnalle halukkuudesta äänestää kotiäänestyksessä viimeistään päivää ennen ennakkoäänestyksen alkamista kello 16. Ilmoituksessa äänioikeutetuille (ilmoituskortti), jonka Väestörekisterikeskus lähetti äänioikeutetuille, oli kortin kääntöpuolella äänioikeutetuille tiedotettu asiasta seuraavasti: ”Jos kykyne liikkua tai toimia on siinä määrin rajoittunut, että ilman kohtuuttomia vaikeuksia ette pääse ennakkoäänestyspaikalle tai äänestyspaikalle, voitte tietyin edellytyksin äänestää kotonanne. Kotiäänestykseen Teidän tulee ilmoittautua viimeistään tiistaina 4.3.2003 ennen kello 16:ta kotikuntanne keskusvaalilautakunnalle, joka antaa lisätietoja asiasta (yhteistiedot kortin etupuolella). Lisätietoja vaaleista ja äänestämisestä saatte oikeusministeriön internet osoitteesta www.vaalit.fi, kotikuntanne keskusvaalilautakunnalta sekä äänioikeutta koskevissa asioissa maistraatilta.” Kortin etupuolella oli äänioikeutetun kotikunnan keskusvaalilautakunnan sekä maistraatin puhelinnumerot ja kääntöpuolella oikeusministeriön maksuton palvelunumero, joista kuten myös internet-osoitteesta oli mahdollista tiedustella muun ohella ennakkoäänestyspaikkoja ja niiden osoitteita ja yhteystietoja. Vaalilain mukaan ilmoituskortit tuli lähettää viimeistään 20.2.2003. Kortit lähetettiin hyvissä ajoin ennen määräajan päättymistä.

Ministeriö on hankkinut Turun kaupungin keskusvaalilautakunnalta selvitystä asiassa. Siitä ilmenee, että Pekka Leinosen äänestyspaikassa Varisnuon nuorisotalolla oli noin kahdeksan senttimetriä korkea kynnyks. Pekka Leinosen mukaan sähkökäyttöisen pyörätuolin kantaminen tällaisen kynnyn yli on vaarallista sekä kantajille että kyydissäolijalle. Keskusvaalilautakunnan vaalilautakunnille järjestämässä ohjetilaisuudessa oli käsitelty tämäntapaisia tilanteita ja ohjeistettu vaalilautakuntia tarvittaessa järjestämään äänestäminen keskusvaalilautakunnan selvityksessä kerrotuin erityisjärjestelyin, joita Leinonen ei kuitenkaan halunnut käyttää. Mahdollisuus äänestää ennakolta tai kotiäänestyksessä oli tällöin jo päättynyt, joten Leinosen äänestämiselle muodostui tosiasiallinen este. Asentamalla esimerkiksi tällaisten kynnysten kummallekin puolelle tilapäinen luiska, silloin kun se on mahdollista, pyörätuolia käyttävien äänestysmahdollisuudet äänestää vaalipäivän äänestyspaikoissa ja ennakkoäänestyspaikoissa paransivat oleellisesti. Ministeriön vaaliviranomaisille antamissa määräyksissä ja ohjeissa tällaisista rakenteista ei ole mainittu. Niitä ei myöskään ole käsitelty vammaisten ja laitoksissa olevien äänestysmahdollisuuksien parantamista selvittäneen toimikunnan mietinnössä (Komiteanmietintö 1986:13).

Ministeriö kiinnittää myös huomiota lakiin ja asetukseen vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987 ja 759/1987). Vastuu palvelujen ja tukitoimien järjestämisestä on kunnalla.

Ministeriö tulee kuitenkin ennen seuraavia vaaleja kiinnittämään kuntien keskusvaalilautakuntien huomiota muun ohella siihen, että pyörätuolia käyttäviä varten tulisi olla sellainen äänestyskoppi tai muu suojus, jossa äänestäjä voi muiden katseilta suojattuna turvallisesti täyttää äänestyslippunsa, ja myös siihen, että äänestyspaikkojen tulisi mahdollisuuksien mukaan olla sellaisia, että myös sähkökäyttöistä pyörätuolia käyttävillä olisi mahdollista päästä äänestystilaan.

Asiakirjat palautetaan.

Osastopäällikön sijainen
Vaalijohtaja

Jarmo Törneblom

Kehittämispäällikkö

Arto Jääskeläinen